

Archeologienota projectcode: 2017D14 en 2017D251

Ronse-Watermolenstraat: Herbestemming gebouwencomplex 'Poort naar de Vrijheid'

Hoofdstuk 1: Gemotiveerd advies

1.1. Kader

Stad Ronse en m u r m u r architecten plannen de herbestemming van het voormalige cinemacomplex 'Familia'. Het gebied situeert zich in de Vrijheid, een middeleeuwse heerlijkheid in het hart van Ronse, die met het toekomstige stadsvernieuwingsproject volledig heraangelegd en opgewaardeerd zal worden als een groen winkel-wandel centrum. Aangezien het huidige project zich tussen de nieuwe stadsparking (ten noorden) en het historisch centrum (ten zuiden) bevindt, is het gedoopt tot **'poort' naar de Vrijheid**.

Een deel van de bestaande gebouwen zal gesloopt worden, enkel de Familia voorbouw blijft behouden en zal geïntegreerd worden in de nieuwe gebouwen. Het project bestaat uit een U-vormig gebouw rond een groen binnenplein met diagonale doorsteek van de parking ten noorden van het projectgebied naar het stadscentrum. De gelijkvloers van de gebouwen is voorzien voor commerciële doeleinden. Omwille van de centrumligging in de heraangelegde Vrijheid, de goede bereikbaarheid en parkeermogelijkheid, het zicht op de Sint-Hermeskerk, de uitstraling van de gerenoveerde Familia voorbouw en het aantrekkelijke groene binnenplein zijn de bovenliggende bouwlagen van hoogwaardige appartementen voorzien.

De zone bevindt zich binnen een archeologische zone. De oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 300 m² en de ingreep in de bodem meer dan 100 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 2°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **stedenbouwkundige vergunningsaanvraag** voor de sloop- en bouwwerken aan het Familia complex. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer¹.

¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 1.0 van 11 december 2015.

1.2. De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Deze archeologienota is het resultaat van een **volledig archeologisch vooronderzoek**. Het archeologisch vooronderzoek nam de vorm aan van een bureauonderzoek (2017D251) en proefputtenonderzoek (2017D14). Hierbij was het mogelijk om al het noodzakelijke vooronderzoek uit te voeren.

1.3. De afwezigheid van een archeologische site

In de drie proefputten zijn archeologische lagen aangetroffen. De oudste, specifiek in proefput 2, zijn terug te voeren tot de volle middeleeuwen (mogelijk vroeger?). De vaststellingen uit de profielen (in de verschillende proefputten) wijzen erop dat het waarschijnlijk vooral **ophogingslagen** betreft. Een vaststelling die aansluit bij het eerdere onderzoek onder de stadsparking ten noorden. Het noordelijk deel van het projectgebied bevat enkele beschoeide grachten die vermoedelijk een **voorloper van de Molenbeek** en een **aansluitende drainagegracht** vormen. Hun vulling situeert zich grosso modo in de 16de eeuw. Ze zijn uitgegraven in een aantal lagen waarvan de aard (ophogingslagen? colluvium/alluviale lagen?) niet duidelijk is. Ze dateren wellicht uit de tweede helft van de 15de tot eerste helft van de 16de eeuw. Langs de Watermolenstraat situeren zich resten (vloerniveaus) van de **historische bebouwing** die vermoedelijk ten vroegste tot de 16de maar wellicht eerder tot de 17de eeuw terug te voeren is. Daaronder zijn ophogingslagen aanwezig uit de 16de eeuw.

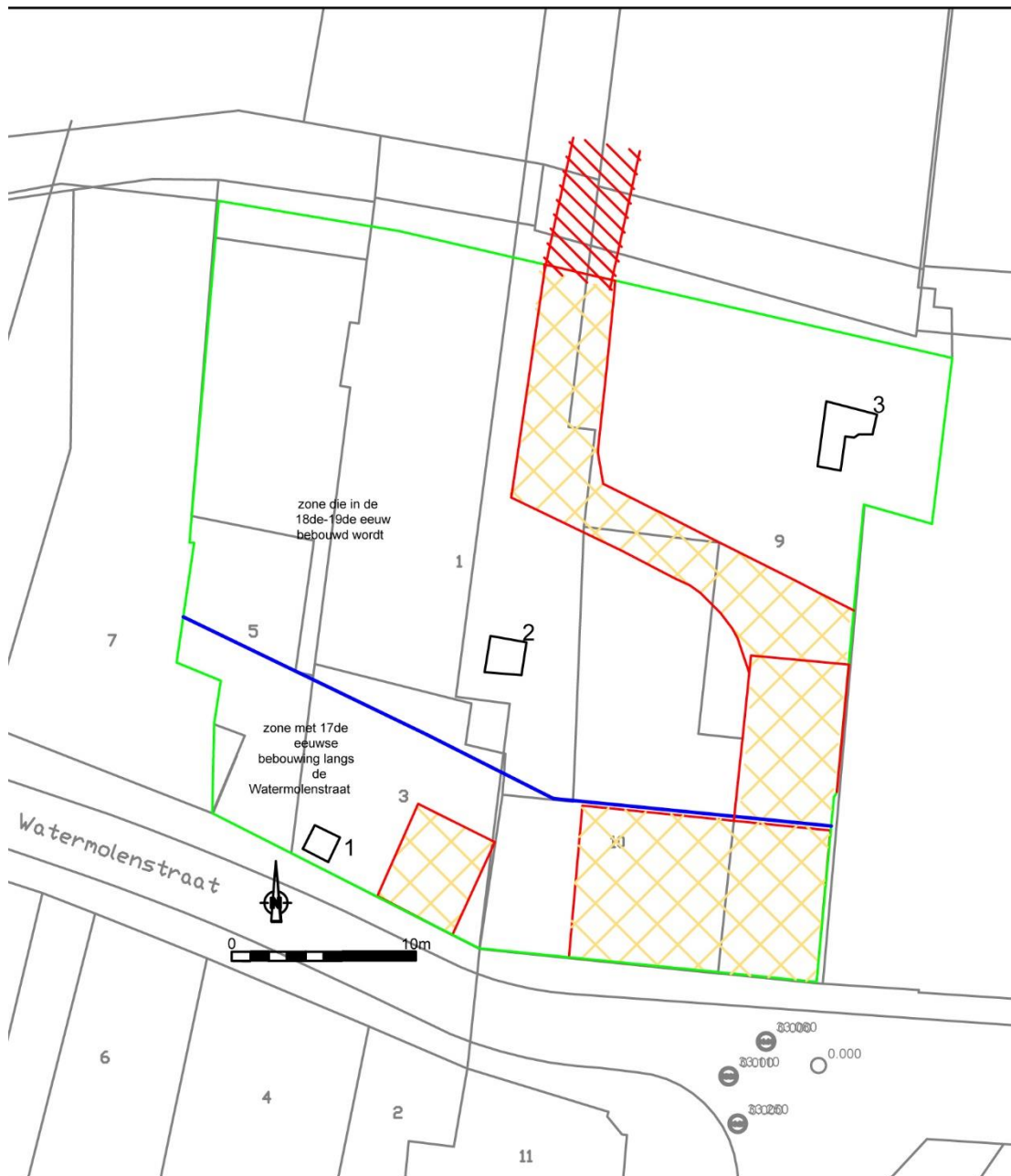
De **algemene bewaringsgraad varieert** verspreid over het terrein vrij sterk. Een groot deel van het projectgebied is reeds tot op een grote diepte verstoord waardoor plaatselijk slechts een versnipperd gedeelte resteert waar mogelijk het bodemarchief nog is bewaard. **Langs de Watermolenstraat** – waar de historische bebouwing aanwezig is – zijn hier voornamelijk de **bestaande kelders onder de voorbouw** van de Familia en de recent **aangelegde RWA-riolering** in rekening te brengen. Het betreft hier ingrijpende verstoringen met een diepte van meerdere meters waarbij we mogen verwachten dat het archeologisch archief volledig verdwenen is. Als we de berekening maken voor de zone langs de Watermolenstraat, een oppervlakte van circa 315 m², waar de historische bewoning te verwachten is, dan resteert 175 m² die nog niet vergraven is door de bestaande kelders en waar het archeologisch bodemarchief mogelijk nog aanwezig is. Dit betekent dat we er mogen van uitgaan meer dan **bijna de helft (45%) van deze zone reeds vergraven** is alleen al door de bestaande kelders, los van nog ongekende verstoringen.

In de overige gedeeltes van het projectgebied, de zogenaamde ‘**achtererven**’ richting de Molenbeek, zijn opnieuw door de recent **aangelegde RWA-riolering** en de **voormalige gebouwen achter de Familia** aanzienlijke verstoringen gebeurd. Deze zone betreft de ‘achtererven’ of ‘de zone die pas in de loop van 18de-19de eeuw bebouwd geraakt. De oppervlakte bedraagt circa 1000 m² waarbij we mogen uitgaan van een **gekende verstoring van ongeveer 157 m² (15%)**, alleen al door de aangelegde RWA-riolering en de bestaande kelders.

Wat de **aangetroffen sporen** zelf betreft, zijn er verschillende **historische niveaus bewaard** langs de Watermolenstraat. De verschillende ophogingen tussen de niveaus zorgde voor de bewaring ervan hoewel er duidelijk ook een (gedeeltelijke) uitbraak aanwezig is van de opeenvolgende niveaus.

In het noordelijk deel van langs de Molenbeek is (minstens) één voorloper van de Molenbeek en een aansluitende (drainage)gracht vastgesteld. Hoewel een deel van het bodemarchief reeds verdwenen is, is een vrij goede bewaring van deze fase te verwachten. Ook de archeologische resten zelf, zoals het

vlechtwerk en andere organische resten in de vulling, zijn goed bewaard door de natte omstandigheden.

Figuur 11: archeologische verwachtingskaart: projectgebied (groen), proefputten (genummerd), gekende verstorings (gearceerd), verwachte fasering historische bebouwing (blauwe lijn)

1.4. De impactbepaling

Stad Ronse en m u r m u u r architecten plannen de herbestemming van het voormalige cinemacomplex 'Familia'. Het gebied situeert zich in de Vrijheid, een middeleeuwse heerlijkheid in het hart van Ronse, die met het toekomstige stadsvernieuwingsproject volledig heraangelegd en opgewaardeerd zal worden als een groen winkel-wandel centrum. Aangezien het project zich tussen de nieuwe stadsparking (ten noorden) en het historisch centrum (ten zuiden) bevindt, is het gedoopt tot 'poort' naar de Vrijheid.

Voor de concrete beschrijving van de werken verwijzen we naar hoofdstuk 1.3.3. van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek.

Langs de Watermolenstraat gaat het voornamelijk om de vloerplaat en de paalfunderingen die een verstoring zullen veroorzaken. De vlakdekkende **vloerplaat** heeft een totale opbouw van 44 cm. De RWA- en DWA-leidingen binnen de gebouwen komen rechtstreeks onder de vloerplaat te liggen, dit betekent plaatselijke uitgravingen tot een diepte van circa 50-55 cm onder het ontworpen **maaiveld**. Ter hoogte van Watermolenstraat 3 wordt het bestaande niveau 60-70 cm opgehoogd, hier zal dus *de facto* geen impact zijn op de ondergrond. In Watermolenstraat 3 wordt 9 cm verlaagd; het eerste archeologisch niveau situeert er zich op ongeveer 70-80 cm ten aanzien van het bestaande maaiveld. Dit betekent er nog steeds een kleine buffer is ten opzichte van de onderzijde van de verstoring. Watermolenstraat 9 en 10 blijven nagenoeg ongewijzigd of worden licht opgehoogd. Bij de **DWA-aansluiting** op het net langs de Watermolenstraat en de **liftschachtput** kunnen de archeologische niveaus net wel of net niet geraakt worden. Het gaat hoe dan ook om ruimtelijk heel beperkte ingrepen. De paalfunderingen zullen vanwege hun diepte door het archeologisch archief snijden. Hier is opnieuw op te merken dat het ruimtelijk gezien beperkte verstoringen zijn.

In het **achterliggende deel van het terrein** blijft een groot deel van de bodemingreep **binnen het gabarit van 0,5 m** (vloerplaat nieuwbouw, binnenplein, boomputten). Bovendien zal het bestaande niveau zal richting de Molenbeek voor een groot deel 20-30 cm worden opgehoogd, wat betekent dat voor deze verstoringen nagenoeg geen impact is. De **paalfunderingen** zullen gezien hun diepte (-10 m) ongetwijfeld een verstoring van de ondergrond betekenen, hoewel we door de diameter van deze palen (30-40 cm) eerder van een beperkte impact kunnen spreken. De **regen- en septische put** (bijhorende RWA-afvoer 80-100 cm) worden op het binnenplein tot een diepte van 2-3 m uitgegraven. De gegevens uit proefput wijzen erop dat deze zone reeds een deel verstoord waarbij de onderliggende lagen waarschijnlijk ophoging betreffen en er in feite geen relevant archeologisch niveau is. Het is niet uit te sluiten dat er op een nog dieper niveau grachten of greppels aanwezig zijn. Als die al aangesneden worden via deze putten zal het oppervlakkig en plaatselijk zijn. In het noordoostelijke deel van het projectgebied wordt een **kelderruimte** voorzien met een oppervlakte van ongeveer 73 m² die een duidelijke impact op de het bodemarchief zal hebben. Een gedeelte ervan (circa 18 m²) wordt uitgegraven tot een diepte van ongeveer 2 m, het resterende stuk tot circa 3,4 m ten opzichte van het ontworpen maaiveld. De gegevens uit proefput 3 duiden op de aanwezigheid van de voorloper van de Molenbeek en de bijhorende afwateringsgrachten. Het bovenste deel van deze zone is grotendeels verstoord, de onderliggende grachten kunnen aangesneden worden, hoewel het hier opnieuw oppervlakkig en plaatselijk zal zijn.

1.5. De waardering

Lang de Watermolenstraat is de **historische bebouwing** te verwachten. Op een diepte van circa 70-80 cm onder het maaiveld zijn twee (matig bewaarde) bakstenen vloerniveaus aanwezig die getuigen van enkele fases van de bewoning die zich hier situeert. Deze fases staan niet in verband met de huidige constructies en gaan er dus duidelijk aan vooraf. Hun exacte datering is onduidelijk, op stratigrafische basis zijn ze vermoedelijk niet ouder dan de 17de eeuw. Vermoedelijk gaat het om de bebouwing die op de postmiddeleeuwse kaarten te zien is. Op basis van de gegevens uit proefput 1 zijn er **geen aanwijzingen dat er oudere bewoning aanwezig** is. Deze is ook niet meer te verwachten op een dieper niveau, gezien de waterzieke gronden (cf. boring). De aanzienlijke mate van verstoring langs de Watermolenstraat moeten we ook in rekening brengen. Een berekening van de gekende verstoringen

leert dat circa 45% van de zone reeds vergraven is. Omwille van de archeologische resultaten en de **beperkte impact van de werken** lijken er zich voor deze zone **geen bijkomende vraagstellingen** te formuleren in verband met de bewoning en inrichting in dit deel van de Vrijheid (17de eeuwse bewoning met middeleeuwse voorlopers?).

Langs de Molenbeek situeren zich **weinig tot geen relevante archeologische sporen**. Er is geen bewoning te verwachten maar wel een of meerdere voorlopers van de Molenbeek (en eventuele aansluitende drainagegrachten). In die zin sluit dit aan bij de resultaten van het proefsleuvenonderzoek ten noorden van het projectgebied waarbij vanaf de late middeleeuwen tevens voornamelijk sporen van de plaatselijke **waterhuishouding** (voorlopers Loozebeek en afwateringsgrachten en –greppels) aan het licht kwamen. Dergelijke (natte) contexten kunnen gezien hun landschappelijke context en de goede bewaringsomstandigheden voor organisch materiaal informatie opleveren omtrent de landschappelijke omstandigheden gedurende de (post-)middeleeuwen langs de noordelijke zijde van Ronse. Hier moet echter ook benadrukt worden dat de gegevens uit proefput 3 erop wijzen dat een aanzienlijk deel van het bodemarchief op deze plaats reeds verdwenen is. Bovendien zullen deze structuren slechts gedeeltelijk en over een beperkte oppervlakte geraakt worden door de werken (diepste gedeelte halfondergrondse ruimtes langs de Molenbeek). In die zin zal bij een bijkomend onderzoek binnen het gabarit van deze werken **nauwelijks bijkomende kenniswinst te behalen** zijn.

1.6. De bepaling van de maatregelen

In de zone **langs de Watermolenstraat** zullen bij de werken **geen relevante archeologische niveaus aangesneden worden** en is er zelfs een buffer ten opzichte van de onderkant van de verstoring, enkele mogelijke, plaatselijke uitgravingen (liftschacht en DWA-aansluiting) niet te na gesproken. Dit is niet het geval bij de paalfunderingen, hoewel we door de diameter van deze palen (30-40 cm) eerder van een beperkte impact kunnen spreken. Een **eventueel verder onderzoek is binnen het gabarit van deze verstoringen onmogelijk**. Om een zinvolle registratie mogelijk te maken zou bij een verder onderzoek een grotere zone moeten opgegraven worden dan er daadwerkelijk door de werken zal verstoord worden. Dit zou niet in verhouding staan tot de effectieve bodemingreep.

Om deze redenen wordt in het kader van de stedenbouwkundige vergunning **geen verder archeologisch (voor)onderzoek** op het terrein geadviseerd. Dit advies stelt noch de initiatiefnemer, noch zijn (onder)aannemers vrij van de in artikel 5.1.4 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 bedoelde meldingsplicht.

Hoofdstuk 2: Programma van Maatregelen

Niet van toepassing.